

СҮЗ ЧАМАНИ ИЧРА НАВО КҮРГҮЗАЙ...

(Боши 1-бетда).

Отиңг оқыларига бағрим қонини хино қилем күттіл.

Иттинге эса бүйінбог учун жонимнинг ғамзаса да ипине болғал олған.

Юқоридеги шархдан маълум бўлганидек, жонини баҳам кўришга рози солик, энди бағир қонини хино учун беришга тайёр. Савол туғилини: «От ёғига нима учун хино боғлаш керак? Берунийнинг «Қадим ҳалқлардан қолган ёдгорликлар» китобидаги көлтирилишчи ўтмишда обчила оғаг чиқиши олдидан отларининг обғи ва думига хино боғлаш экан... Ана энди тасаввур килинг: «Қаро кўз», ладун сўзли бир ёр оғаг кетмоқда, унинг тагига оқыларига ошикнинг багир қонидан хино суртилган ўйноқи таковори (от). У билан яна бир содик ҳамроҳ бор: бу — ит. (огаг күш билан ёки очи виши билан бирга чиқиши қадимига одат бўлган).

Икки оғиз ит ҳақида: мумтоз адабиётда ит содик, вафодорлик рамзи тарзида кўп кўлла-нуви образ. Шарқ газалчилигидек ошик, кўпинча ёғига етишига олмаса, унинг ити билан сұхбат кўриш, итига улфат бўлиш, или билан бирга обватланишини орзу қилиш кабилар унинг асосий мумкин, агар Ҳарх бу хоклардан бошқа киши (айтайлик, Намруд) ясамоқчи (чунки у кажрафтор чархда...) бўлганида ҳам аниқ ишонч билан айтиш мумкин, яна Қўжан козага келар эди.

Мабодо фалакка наисбетиб «айрили тоги» да-ги ошиклар туфроғидан «мардум» (инсон) ясаса, у албатта, яна Фарҳод каби ишк йўлида ҳар қандай балоларни енгувчи, тог ювени каби сабр-тоқатли, риёзатга чидамли бир ошик кўз юзага келарди. Камига у илоҳий билим, ладуний хис эгаси булиб, ичию-тоши (хам — май қўйаси, маърифат) ир-фонга тула бир комил инсон юзага келиши шубҳасиз. Шеърдаги хиссий бўёддан чиқиб келиши айтиш мумкин, агар Ҳарх бу хоклардан бошқа киши (айтайлик, Намруд) ясамоқчи (чунки у кажрафтор чархда...) бўлганида ҳам аниқ ишонч билан айтиш мумкин, яна Қўжан козага келар эди.

Юзунг висолига етсун дессанг кўнглурларни, Сочингни бошдин-оёқ чин ила шикан қилғил.

(юзинг висолига кўнгил (жон)-еитсан дессанг, Сочингни боштин-оёқ зинопон шаклига келтир.) Висолга етиши сочининг қандай алдоқаси бор дарсиз? Эшитинг: «Мұхаббатнома» да шундай байтар бор:

Ангим ким ол энгинда менг яратди, Бўйи бирла сочини тенг яратди.

«Бўйи бирла сочи тенг» «қора кўз»ни тасаввур қила оласизми? Навоийнинг узи эса бир ғазали-да:

Васл аро кўрдим, тенг эмиш бўйи сочи, — дейди.

Хуллас, ана шу бўйи сочи тенг қора кўз сочи-

ри мазҳар тусини олади.

Энди бир оз насрый чекиниши қиласайлик. Фараз қилинг, Навоий даври: шарқона тарбия топган айлар. Уз ошиклари олдига келмоқда. Ошикнинг содиқлигини, вафодорлигини синовдан утказиб бўлган, кўнгил тук... Мана етиб ҳам келди. Энди у ўз севикини ёрига «Мен сизни се...». Аниқ ишонч билан айтиш мумкин, хеч шарқона ибо топган айлар уз мухаббатини ошкора байн кильмайди. Уз розини қарашлари билан, рангнинг ўзгариши (мас, қизарси), юзини тер бочиш, рўмал тортиши ва њоказо билан билдиради.

Соликка эса ана шу тер босишнинг ўзи кифоя, Шарқда «Сукут — ризолик алмати» дейшиши. Ошиқка ҳам ана шу сукутда тер босиш етарили. Энди у ўзганини бафуржа узатиб ўзида илоҳий нурни илк мабдаъга топширади. Бу ўшиш бокийликдир. «Ёд этмак ўлимни ёргулук оҳангни эмиш», «Ким руҳи улмак сўзи равшан айлар», — деганларидек, низоят, шоир руҳи равшан айловчи «ўлслам» сўзини тилга олди. Бу ўлим янги руҳ тудурувич улим.

Ана энди бу фонийу комилдан бақо мартабасига кўтарилиш арафасида турган ўлик ошикни бир «гулоб ила юваб, бул гарбидан кафанд» лаб кўйлик. Мумтоз адабиётда тез-тез учраб турувчи бу ювиши ва қафандаш маросимини кўп учратамиш. Умар Ҳайдар:

Жаҳондан кўз юмсан шаробга юваб, Ток зангидан менга бир тобут қилинг... Мен ўлслам май билан ювишин кузланг, Йўқловда Жом бирла шаробдан сўзланг.

Энди гулоб билан барт манъоларини очиш учун яна бир байтта муроҳат қиласайлик:

Уч нарса сен (оллоҳ)нинг учингдан олмиш тимсол:

Рӯҳдан — гул (гулоб), лабдан — мул (май), юздан жамол (мазҳар).

Демак, азалий рӯҳдан — гул тимсол олган, гулдан эса гулоб юзага келади. Гулоб — бокий руҳ сингирлабдан сўн, оби ҳайвон, тириклик суви, абдий ҳаёт рамзи. Ошиқни гулоб илиа ювиши мангу барҳаёт руҳ бериш, бокийликка тирилтириш демаиди.

Ошиқ гулоб орқали ана шу абадий руҳга мушарраф бўлиш бахтидан умидвор.

Гул барғи? Гул — руҳ тимсоли бўлгач, барг — унинг ерга тўкиладиган қисми каби осмондан инсониятта нозил бўлган ваҳийлари, исломий талимот. Ҳиссимиғача руҳ билан юваб тозаланган, покланган ошиқ энди ўзини бирор белгли (фирқа, мазҳаб) билан ажralиб туришини истайди. Ахир, қора кўзга етказувчи таълимотлар (Инжил, Таврот, Забур, Куръон) кўп-кўп. Ошиқни шулардан қайси бирига мансубигини билдирувчи «ийими» бўлиши керак ва бу жуда зарур. Бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

Аннинг бошголиг ўқин шамъи анжуман қилғил.

(Эй Навоий, жонда шавк базмани курсанг,

унинг бошголиг ўқин (киргиллар) мажлисинг шамъи қил.)

Тасаввудан бехабар уқувкини учун жонда шавк базмани курсинг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — унинг ерга тўкиладиган.

Аннинг ўзини шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий одат (гул баргидан кафанд)ларга қўнгил», — деб васият қилади. Васият — амири воқиб. Энди Ошиқнинг кутилдиш дунёси исломий, оҳиграти улуг...

Навоий анжумани шавк жаро туссанг,

бизга мазъумки, гул барги яшил рангда. Яшиллик — исломий рамз. Исломий түғ. Ислом эса камолатга етказилган динид. Ошиқ оҳиги дақиқаларда ҳам ана шу таълимот остида қолиши ниятида. Шу сабаб дўстидан: «Мен ўлгач, қора кўз висолига етишимга ишон (гулоб — руҳ или юз) ҳамда исломий од

